

روزنه آبی

نگاهی به نمایش «نزدیک و نزدیک‌تر» دورتر یا نزدیک‌تر؟ مسئله این است

احمد طالبی‌نژاد

● درهم‌آمیزی نمایش و فیلم یا تئاتر و سینما، دارد تبدیل به یک ژانر قوی در تئاتر ما می‌شود. هم‌زمان دو نمایش «تروکاز»، کار محمدرضا قلی‌پور و «نزدیک و نزدیک‌تر»، از امیر عطا جولایی، با همین رویکرد، این روزها بر صحنه رفته‌اند. این البته هم می‌تواند مثبت و سازنده تلقی شود و هم اینکه برای تئاتر ما خطر آفرین باشد. چون علاوه‌بر وام‌گیری تئاتر از بازیگران سینما که شاهدش هستیم و واکنش‌هایی را هم از سوی برخی بازیگران زحمت‌کشیده تئاتر برانگیخته، کم‌کم خود سینما هم دارد خودش را به تئاتر که هنر مستقلی است تحمیل می‌کند. نمایش نزدیک و نزدیک‌تر، نوشته و کار امیر عطا جولایی که به استناد گفته خودش در پرسش‌ور نمایش، با نگاهی به رمان «نزدیک‌تر»، نوشته پاتریک ماربر، نویسنده شهیر انگلیسی، نوشته شده، اما به‌نوعی حدیث نفس خود جولایی و انبوهی از دانشجویان و استادان جوان رشته نمایش در دانشگاه‌ها و آموزشگاه‌ها هم هست. گروهی از دانشجویان ادبیات نمایشی با راهنمایی یکی از استادانشان مشغول تمرین یک نمایش‌نامه هستند؛ اما به دلیل فقدان روابط حرفه‌ای و محدودش شدن مرزهای روابط استاد و شاگردی، کارشان نتیجه‌ای جز اصمحلان خود و استادشان که بیماری کشنده‌ای هم دارد به همراه نمی‌آورد. علاوه‌بر نمایش سکانس‌هایی از برخی فیلم‌های مهم سینما که با موضوع نمایش در حال تمرین هم‌خوانی و حکم‌پیش‌درآمد هر سکانس را دارند و این نخستین جلوه تداخل سینما و تئاتر است، در سکانس‌های نخست نمایش ما شاهد لحظات نمایشی کوتاهی هستیم که از نظر میزانسن و اجرا، بیشتر شبیه سکانس‌های یک فیلم هستند و نه صحنه یا پرده‌های یک نمایش. از سوی دیگر نوع دیالوگ‌نویسی و حتی بازیگری این نمایش، به‌ویژه در سکانس‌های نخست نیز متأثر از سینماست؛ یعنی نوعی دیالوگ‌نویسی و بازیگری غیرنمایشی که با تئاتر تفاوت‌های آشکاری دارد. همان‌طور که در سینما هرچقدر وجه نمایشی کمتر و به واقعیت نزدیک‌تر باشیم آن فیلم باورپذیرتر و لاجرم تأثیرگذارتر خواهد بود، در تئاتر برعکس واقعیت بیشتر جنبه نمایشی به خود می‌گیرد؛ یعنی وقتی ما روی صحنه با استفاده از چند عنصر یا حتی بدون آنها جهانی را به نمایش درمی‌آوریم که تماشاگر باید به‌جای جهان واقعی آن را ببیند، پس باید نوع بازیگری و دیالوگ‌نویسی و اجرای دیالوگ‌ها هم با آن فضای نمایشی متناسب باشند. اما در این‌سبب جریان تازه که یک نمانش‌ها همین نمایش مورد بررسی است، این تناسب به‌هم می‌خورد. دیالوگ‌ها به زرمزه‌های زیرلینی تبدیل می‌شوند، حرکات غیرنمایشی و معمولی می‌شوند و خلاصه اینکه تماشاگر در مرز بین سینما و تئاتر سرگردان می‌ماند. البته نویسنده و کارگردان این نمایش آن‌قدر باهوش هست که اجازه دهد از نیمه دوم نمایش وجه تئاتری بر وجه سینمایی غلبه کند. در صحنه‌ای مفصل که استاد در اوج نمایش

از عاقبت کار دانشجویانش آنها را به باد انتقاد می‌گیرد، شاهد یکی از جذاب‌ترین سکانس‌های نمایشی در سال‌های اخیر هستیم. دیالوگ‌ها نغز و پرکنه و کنایه، به‌اضافه بیان واقعیت‌هایی که در فضاهای آموزشی و هنری ما جریان دارند و ازمیان‌رفتن مرزهای اخلاقی به بهانه همدلی، این صحنه را که سرانجامش به مرگ زودهنگام استاد ختم می‌شود پرقدرت کرده و تماشاگر با فصولی ناب از هنر تئاتر مواجه می‌شود. بازی ایوب آقاخانی در نقش استاد، به‌ویژه در سکانس مورد اشاره، برای من که کار زیادی از وی در مقام بازیگر ندیده‌ام غافلگیرکننده بود. خود جولایی، نگین پراقی‌فرد، مصطفی لطفی‌خواه هستند و موفق‌تر هم می‌بودند اگر کارگردان- و البته نویسنده- در پردازش نقشش و تفاوت‌های شخصیتی‌شان دقت بیشتری به کار می‌برد. هردو دختر دانشجو به لحاظ طراحی شخصیت‌شبه به هم از کار درآمده‌اند. به قول ناصر تقوایی، اگر نقش خوب نوشته شده باشد، بازیگر نمی‌تواند بد بازی کند. اگر در بازی دو خاندان این نمایش خطی و لنگی‌هایی دیده می‌شود شاید به این خاطر است که نقش‌هایشان خیلی خوب نگاشته نشده است. باوجوداین دیدن این نمایش را به همه دانشجویان، به‌ویژه دانشجویان رشته‌های هنری، توصیه می‌کنم. چون با دیدنش بخش‌های نهان و آشکار وجود خود را روی صحنه خواهند دید.

هنر

بی‌سرنجامی برخی از آثار تلویزیون

۵ سال بلا تکلیفی سرزمین کهن

دلیل اعتراض قوم بختیاری متوقف شد. سهم زیادی در اواخر ساخت فاز دو سریال، باعث شد کار ما متوقف شود و اعلام بشد چیزی که در دوره قبل به‌عنوان فیلم‌نامه تصویب شده، مورد تأیید آنها نیست و باید فیلم‌نامه را تغییر دهیم. همان زمان پیشنهاد ما این بود که اجازه دهید روند فیلم‌برداری ادامه داشته باشد و تغییراتی که شما مدنظر دارید، به مرور در جلساتی که برگزار می‌شود با نویسنده فیلم‌نامه اعمال شود. طبعاً توقف پخش سریال هزینه‌های بسیاری به دنبال داشت، به‌طوری‌که مجموعه هزینه‌هایی که برای ساخت فاز یک و دو صرف شد، درحال‌حاضر کفاف ساخت فاز سه را نمی‌دهد و دو برابر هزینه‌ای که سال‌ها قبل پیش‌بینی شده بود، برای ساخت فاز سه نیاز است و ما همان زمان این نکته را متذکر شدیم اما متأسفانه نپذیرفتند و گفتند هزینه‌ها را جبران می‌کنیم. در مرحله‌ای که فاز یک را آماده‌سازی کردیم، چیزی حدود صد دقیقه از این فاز حذف شد و با حذف صد دقیقه پخش سریال آغاز شد. متأسفانه به دلیل یک سوت‌تفاهم و اشکال تاریخی‌ای که مشاور تاریخی پروژه به ما گوشزد نکرده بود، پروژه به

سریال اضافه می‌شود و زمانی که دوباره سریال از ابتدا پخش شود، دیگر حذفاتی نخواهد داشت». او در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «درحقیقت علت اصلی توقف سریال همین بود که سعی داشتند تاریخ را از جناحی که خودشان به آن اعتقاد دارند، روایت کنند. به اعتقاد من این روش جواب نمی‌دهد و باید اجازه داد با وفاداری به تاریخ روزشمار انقلاب، قصه را پیش ببریم. ما در این سریال سعی کردیم تاریخ را به آن شکلی که مورد تأیید همه است، روایت کنیم و در برخی مقاطع تاریخی که مقداری نظرات مختلف وجود دارد، تصمیم ما این شد که اساساً موضوع را مطرح نکنیم یا به‌طورکلی به آن بپردازیم. البته وقتی شما درباره شرایط اجتماعی- سیاسی مقطع زمانی خاصی فیلم می‌سازید، قطعاً این اختلاف‌نظر به وجود می‌آید. به‌هرحال باید بپذیریم شخصی که به‌عنوان کارگردان در تلویزیون کار می‌کند، به‌عنوان یک انسان، دارای جهان‌بینی خاصی است. منش و دیدگاه خاص خودش را دارد و طبیعتاً این دیدگاه با فیلم‌نامه‌ای

گفت‌وگوبا کیوان کثیریان، منتقد

بهتر است تلویزیون «سرزمین‌کهن» را پخش کند

در آن یک جمله گفته شده که برای برخی سوت‌تفاهم‌برانگیز است، آنها هم برایش عذرخواهی کرده‌اند و اگر چندسال هم جلوی پخشش را گرفته‌اند خود این می‌تواند یک تنبیه باشد. اما به‌خاطر یک جمله که سرمایه کلان را در نمی‌ریزند. بنابراین هیچ دلیلی برای پخش‌نشدنش نیست و اگر الان هم دیالوگ‌هایی اشکال دارند، اینها هم قابل رفع‌شدن هستند.

❖ **درباره نظر کمال تبریزی که آرزوی پخش آن از شبکه خانگی را کرده‌اند چه نظری دارید؟**

اینکه کمال تبریزی آرزو کرده است که سریال سرزمین‌کهن از شبکه خانگی پخش شود یا درکل بنابر اطلاعاتی که دارند ناامید از پخش آن از تلویزیون شده‌اند یا اینکه این در حد یک آرزوست که بهتر از توقیف‌ماندنش است. به‌هرحال پیشنهاد او هم این است که به هر شکلی این سریال به نمایش درآید و دیده شود. باز هم تأکید می‌کنم که هیچ دلیلی برای پخش‌نشدنش نیست. ❖ **بنابراین زمینه پخشش باید در تلویزیون فراهم شود؟**

به نظرم یک جمله یک قوم را هیچ‌گاه تخریب نمی‌کند و حتی اتفاق خاصی نیفتاده است و قتلی هم نشده و ما اینم که قتل هم قابل حل‌وفصل هست. در میان تولیدات انبوه تلویزیون و سینما چنین اشتباهی عادی است و

که در دست دارد و عواملی که با آنها همکاری می‌کند، ترکیب می‌شود و نتیجه، خروجی اثر حاصل فکر و نگاه آنهاست. «سرزمین‌کهن» را اگر من بسازم، به یک شکل است و اگر شخص دیگری بسازد، قطعاً به شکل دیگری خواهد بود. باید اجازه داد تا در تلویزیون انعکاس همه افکار اجتماعی را ببینیم».

۱۴ مهر ۹۶ طبق وعده مدیران تلویزیون زمان قطعی پخش سریال «سرزمین مادری» نبود؛ سریالی که با وجود پخش تیزرهایش باز هم روی آنتن سینما نرفت و همچنان در بلا تکلیفی باقی ماند. همچنان که از سوی عوامل و مدیران شبکه سه زمان‌های دیگری برای پخش سریال عنوان می‌شد و از مشکلات فنی برای به‌تعویق‌افتادن پخش آن صحبت می‌شود. اما بعد از گذشت یک سال هنوز هم پخش‌نشدن این مجموعه در تلویزیون علامت سؤال بزرگی است.اما کمال تبریزی در تازه‌ترین گفت‌وگویش با ایسنا به مورد دیگری درباره پخش این سریال اشاره کرده است. او در بخشی از صحبت‌هایش گفت: «درباره «سرزمین‌کهن» هم صفا ظهرا مدیران تلویزیون همچنان مشغول رایتی برای پخش آن هستند؛ ولی به‌نظر من نتیجه لازم را به دلایل واضحی نخواهند گرفت و بهترین گزینه برای پخش این سریال استثنایی در حوزه سیما، شبکه نمایش خانگی است که سوت‌تفاهمات را برطرف می‌کند و پس از آن فازهای دوم و سوم می‌تواند از سیما پخش شود و ادامه پیدا کند».

کمال تبریزی سال‌ها پیش با ساخت سریال «ابله» شبکه نمایش خانگی را تجربه کرد و پخش این مجموعه بازتاب‌های متفاوتی داشت. اما به‌نظر می‌رسد با توجه به شناخته‌شدن حوزه شبکه نمایش خانگی بین مردم و استقبال از تولیدات آن و البته فاصله‌ای که رسانه ملی در این مدت با شبکه نمایش خانگی ایجاد کرده است، بسیاری از تولیدکنندگان آثار را به این سمت هدایت می‌کنند. بن‌حال‌این باید دید چه سرنوشتی در انتظار سریالی است که سال‌ها وقت و هزینه صرف تولیدش شده است.

سریال اضافه می‌شود و زمانی که دوباره سریال از ابتدا پخش شود، دیگر حذفاتی نخواهد داشت». او در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «درحقیقت علت اصلی توقف سریال همین بود که سعی داشتند تاریخ را از جناحی که خودشان به آن اعتقاد دارند، روایت کنند. به اعتقاد من این روش جواب نمی‌دهد و باید اجازه داد با وفاداری به تاریخ روزشمار انقلاب، قصه را پیش ببریم. ما در این سریال سعی کردیم تاریخ را به آن شکلی که مورد تأیید همه است، روایت کنیم و در برخی مقاطع تاریخی که مقداری نظرات مختلف وجود دارد، تصمیم ما این شد که اساساً موضوع را مطرح نکنیم یا به‌طورکلی به آن بپردازیم. البته وقتی شما درباره شرایط اجتماعی- سیاسی مقطع زمانی خاصی فیلم می‌سازید، قطعاً این اختلاف‌نظر

نمی‌توان به‌خاطر آن کل کار را نادیده انگاشت. به خاطر یک دستمال نمی‌شود قیصریه را به آتش کشید. باید تکلیف این سرمایه مادی و معنوی معلوم شود و اگر چشم‌ها را روی این حقیقت باز و منطقی را بر آن حاکم کنیم؛ چه در مورد مدیران تلویزیون و چه در مورد مسئولان می‌شود گفت که آنها هم باید رضایت بدهند به پخش این سریال که درواقع هیچ مشکلی ندارد.

❖ **آیا صداوسیما می‌تواند برای پیشگیری از این مقولات سازوکاری را تدبیر کند؟**

صداوسیما همواره طوری عمل کرده که انگار در آنجا تدبیر کم‌رنگ است. اگر تدبیر بود که قضیه به اینجا نمی‌رسید و در همان ابتدا که برخی اعتراض کردند، خیلی منطقی با همان عذرخواهی می‌شد مسئله را حل‌وفصل کرد، چون بعد از اعتراض باید تلویذ سریال سرزمین‌کهن ادامه یافت و این به‌خاطر این نبود که بخواهند آن را به شکل دکور استفاده کنند، بلکه هدف پخش آن بوده است. اینس دیگر توجهی لازم ندارد و تلویزیون معمولاً به‌جای رفع بحران‌ها خودش از هیجی بحران می‌سازد. الان هم هیچ‌گونه برخورد منطقی‌ای از آن دوستان متصور نیست.

❖ **آیا پخش خانگی می‌تواند جایگزینی برای جبران این قضیه باشد؟**

نه، پخش خانگی نمی‌تواند جبران‌کننده این چیزی باشد که از پخش سرزمین‌کهن از تلویزیون انتظار می‌رود. اول اینکه تلویزیون آن‌قدری که می‌تواند به لحاظ جذب آگهی درآمدزایی کند، از فروش دی‌وی‌دی به آن رقم نخواهد رسید. از سوی دیگر در تلویزیون مخاطبان بیشتری سریال را خواهند دید که رقم می‌کنم ارزش سریال هم به یافتن مخاطبان بیشتر است.

❖ **نکته پایانی؟**

به‌هرحال بهتر است که تلویزیون ما آن را پخش کند تا اینکه شبکه‌های ماهواره‌ای بخواهند آن را بارها پخش کنند. در پایان هم یادآور می‌شوم که سریال سرزمین‌کهن بهتر است از تلویزیون پخش شود و اگر مشکل چیز دیگری است اعلام عمومی شود و به هر طریق قضیه برای مردم آشکار و حل‌وفصل شود.

پیشنهاد کاربردی علیرضا سمیع‌آذر درباره برخورد با آثار کپی

تمرکز بر ویژگی مشترک همه آثار تقلبی

خریداران قبلی آنها روشن نیست». ممکن است آثار جعلی حتی مورد بررسی یک کارشناس هم قرار گرفته باشند، اما چون جعل اثر استادانه صورت گرفته است، کارشناس نتوانسته جعلی بودن آن را تشخیص بدهد. اما وقتی شما از فروشنده می‌پرسید که آن را از کجا آورده است، پاسخ روشن نمی‌دهد. «بهرتنی» کافی است از هر کسی که یک اثر مشکوک به جعل دارد، بخواهیم که خریداران قبلی این اثر را معرفی کند و بگوید اثر را از چه کسی و کجا خریده. این یک کار کارشناسی نیست، بلکه یک تجسس آگاهی است که به نظر من باید به پرسه بیکرد حقوقی و قضائی اضافه شود و البته اینجایابی نیروی انتظامی هم احتمالاً به میان می‌آید. ایدامن نرود که آثار جعلی آثار گرانی هستند و کسی یک اثر ارزان را کپی نمی‌کند، بلکه آثار بسیار گران از هنرمندان سرشناس کپی می‌شوند». نویسنده کتاب «انقلاب مفهومی» توضیح داد: «این کاری است که در همه‌جای دنیا انجام می‌شود؛ یعنی شما وقتی به حراج‌های بزرگ دنیا مثل کریستیز و سائیتز مراجعه کرده و اثری ارائه می‌دهید،

نگاه روز

شبکه خانگی رقیب تلویزیون نیست

اسماعیل عقیقه

● گمان نمی‌کنم سازمان صداوسیما رویکرد ثابتی را درباره شبکه نمایش خانگی اعلام کرده باشد. اینکه اساساً این حوزه را به رسمیت می‌شناسد، شبکه نمایش خانگی را رقیب قلمداد می‌کند یا آن را رسانه و امکانی جدید برای مخاطب می‌داند؟ اما به این پرسش که آیا این دو حوزه رقیب یکدیگر هستند یا خیر هم می‌توان از زوایای مختلفی نگاه کرد. اگر رقابت این‌طور تعریف شود که یکی قرار است چالشی برای دیگری قلمداد شود، به نظر من قطعاً این دو حوزه رقیب هم نیستند.

نمایش خانگی و تلویزیون هرکدام وظایف، رویکرده و هدف‌های خاص خودشان را دنبال می‌کنند. در همه‌جای دنیا هم شبکه‌های تلویزیونی بسا شبکه‌های خصوصی یا کابلی تعاریف و وظایف مجزایی دارند. اما در نهایت همه اینها در کنار هم هستند و امکاناتی هستند برای شهروندان که از تنوع برنامه‌ها در تمامی این شبکه‌ها برخوردار شوند. اما در پاسخ به این پرسش که آیا شبکه نمایش خانگی اساساً مسیر درست‌تری را طی می‌کند یا خیر، باید بگویم زمانی می‌توانیم بگویم‌که جریانی مسیر درست‌ری را طی می‌کند که از ابتدا آن مسیر درست تعریف و ترسیم شده باشد. طبعاً برای شبکه نمایش خانگی از ابتدا تعریف و مسیر مشخصی تعیین نشده بود. خود مسیری که در چند سال اخیر طی شده تا حدودی ما را با باید‌ها و خصوصی‌ای این حوزه آشنا کرده است. در این مدت برخی آثار این حوزه بسیار موفق بودند، برخی ناموفق بودند، برخی هم برخلاف پیش‌بینی اولیه نتوانستند انتظارات را برآورده کنند. از طرفی نبود قانون کپی‌رایت و کپی و داندلدهای غیرقانونی تولیدات هم ضربه بزرگی به این حوزه وارد کرد. با همه اینها شبکه نمایش خانگی مسیرش را طی می‌کند و اکنون تقریباً به یک ثبات رسیده است. درحال‌حاضر جایگاه تهیه‌کننده، سرمایه‌گذار و کارگردان در آن مشخص است.

شبکه نمایش خانگی دستورالعمل‌های خاص خودش را تدوین کرده و با این شرایط تنش‌های کمتری در این حوزه شاهد خواهیم بود. من آینده خوبی را برای شبکه نمایش خانگی می‌بینم. علاوه بر این لازم است همه فعالان حوزه فیلم‌سازی دست‌به‌دست هم بدهیم و از این فضای فرهنگی مراقبت کنیم که مسیر درست‌ری را طی کند و ارتباطش با مخاطب بیش‌ازپیش شود.

زیر آسمان فیروزهای

۴سینماگر ایرانی در جشنواره مؤسسه فیلم آمریکا

● سه فیلم بلند و یک فیلم کوتاه از ساخته‌های سینماگران ایرانی در بخش‌های مختلف سی‌دومین جشنواره فیلم مؤسسه فیلم آمریکا (AFI) روی پرده می‌روند. فیلم کوتاه «تاریکی»، به کارگردانی سعید جعفریان و تهیه‌کنندگی رامبد جوان، در ادامه حضورهای موفق خود در جشنواره‌های بین‌المللی این‌بار به بخش مسابقه سی‌دومین دوره جشنواره فیلم AFI آمریکا راه یافت که از جمله بزرگ‌ترین جشنواره‌های آمریکاست و گفته می‌شود یکی از مهم‌ترین جشنواره‌های فیلم در جهان به شمار می‌آید که مورد تأیید آکادمی اسکار نیز هست.

این فیلم کوتاه که اولین نمایش جهانی خود را در بخش رقابتی فیلم‌های کوتاه جشنواره کن تجربه کرد و سپس از آن به جشنواره تورنتو نیز دعوت شد، در صورت کسب جایزه بزرگ بخش مسابقه فیلم کوتاه جشنواره مؤسسه فیلم آمریکا، جواز حضور در رقابت‌های اسکار را به دست خواهد آورد. سال گذشته فیلم کوتاه «نگاه»، به کارگردانی فرناوش صمدی، این جایزه را از آن خود کرده بود.

اما در بخش سینمای جهان جشنواره مؤسسه فیلم آمریکا، «ا رُخ»، سه کارگردانی جعفر پناهی و «خوک»، ساخته «مانی حقیقی» روی پرده می‌روند و فیلم اسپانیایی‌زبان «همه می‌دانند»، جدیدترین ساخته اصغر فرهادی نیز میهمان بخش نمایش‌های ویژه این رویداد سینمایی است.

فیلم «ا رُخ» و «همه می‌دانند» در بخش رقابتی جشنواره فیلم کن ۲۰۱۸ برای اولین‌بار رونمایی شدند؛ جایی که ساخته فرهادی به‌عنوان فیلم افتتاحیه روی پرده رفت. فیلم «خوک» از مانی حقیقی نیز اولین نمایش جهانی خود را در بخش رقابتی جشنواره فیلم برلین ۲۰۱۸ تجربه کرد.

سی‌ودومین دوره جشنواره فیلم مؤسسه فیلم آمریکا (AFI) از تاریخ ۸ تا ۱۵ نوامبر (۱۷ تا ۲۴ آبان) در لس‌آنجلس آمریکا برگزار خواهد شد.

شوق

سال شانزدهم • شماره ۳۲۷۹ • روزنامه